

**Deklarácia aténskeho samitu o duševnom zdraví
opatrenia potrebné na riešenie vplyvu pandémie COVID-19
na duševné zdravie a systémy poskytovania starostlivosti o duševné zdravie
v európskom regióne WHO
Atény, Helénska republika, 22.-23. júla 2021**

My, ministri a ministerky zdravotníctva a zástupcovia členských štátov Svetovej zdravotníckej organizácie v európskom regióne, sme sa zišli v Aténach, Helénska republika, v dňoch 22. a 23. júla 2021, aby sme prerokovali implementáciu opatrení zameraných na riešenie vplyvov pandémie ochorenia COVID-19 na duševné zdravie v európskom regióne WHO. V tejto súvislosti opätovne potvrdzujeme svoje odhodlanie plniť na všetkých úrovniach záväzky týkajúce sa duševného zdravia a zaväzujeme sa posilniť svoj príspevok k splneniu cieľa udržateľného rozvoja Organizácie Spojených národov Leaving No One Behind (*Na nikoho nezabudnúť*), ktorým je zabezpečiť do roku 2030 všeobecne dostupnú zdravotnú starostlivosť. Bez ohľadu na škody, ktoré spôsobuje ochorenie COVID-19, by sme mali využiť túto príležitosť na prijatie zmysuplných krokov v oblasti duševného zdravia na individuálnej aj spoločenskej úrovni v rámci celého európskeho regiónu WHO. Takýto postup je v súlade s európskym programom práce WHO na roky 2020-2025, „Spoločne za lepšie zdravie“, a podporuje plnenie jeho troch kľúčových priorít: posun smerom k všeobecne dostupnej zdravotnej starostlivosti, ochrana pred mimoriadnymi zdravotníckymi situáciami a celostná podpora zdravia a životnej spokojnosti.

1. Uvedomujeme si, že pandémia ochorenia COVID-19 vystavila naše spoločenstvá výrazným problémom v oblasti duševného zdravia vrátane zvýšeného rizika vzniku duševných porúch a zhoršenia duševnej pohody. Príčinami tohto stavu je ochorenie samotné (vrátane zdravotných problémov po jeho prekonaní), opatrenia prijaté na boj proti jeho šíreniu, ako napríklad domáca karanténa, zatváranie škôl a obmedzenie spoločenských kontaktov, aj obavy jednotlivcov o udržanie si zamestnania a pokles príjmov.
2. Sme si vedomí, že ľudia, ktorí už trpia duševnými poruchami, sú ohrozenejší nielen dosahmi ochorenia COVID-19 na duševné zdravie, ale aj zvýšeným rizikom nákazy a súvisiacou úmrtnosťou. Sme znepokojení potenciálnymi dlhodobými vplyvmi na duševné zdravie detí a mládeže, starších ľudí a tých, ktorých už spoločnosť považuje za príslušníkov zraniteľných skupín. Skupiny ľudí, u ktorých bolo identifikované vyššie riziko negatívneho vplyvu na duševné zdravie,

budú potrebovať konkrétnu a adresnú pozornosť a podporu.

3. Sme svedkami toho, že pandémia ešte viac prehĺbila už existujúce nedostatky v poskytovaní starostlivosti o duševné zdravie v dôsledku závažného narušenia poskytovania služieb v oblasti duševného zdravia, ktoré sa prekrýva so zvýšenou potrebou týchto služieb a preťaženosťou zdravotníckych pracovníkov.

4. Uvedomujeme si, že súčasná kríza predstavuje jedinečnú príležitosť na riešenie dlhodobých systémových problémov a nedostatkov v poskytovaní služieb starostlivosti o duševné zdravie. Aby sme túto príležitosť využili, bude potrebné zvýšiť investície do duševného zdravia, predovšetkým na podporu dostupných, kvalitných služieb starostlivosti o duševné zdravie v komunitách a na posilnenie primárnej zdravotnej starostlivosti s cieľom zabezpečiť včasné rozpoznanie duševných porúch a poskytnúť nízkoprahovú podporu, aby sa nám podarilo predchádzať inštitucionalizácii. Súčasná situácia zároveň predstavuje možnosť zrýchliť zavádzanie inovatívnych riešení na úrovni jednotlivcov aj spoločnosti, vrátane vhodného využitia digitálnych technológií a opatrení určených pre najzraniteľnejšie skupiny obyvateľstva.

5. Uvedomujeme si, že pandémia ochorenia COVID-19 bezprecedentne posunula problematiku duševného zdravia na vrchol politickej agendy. Vyzývame, aby sme to využili ako moment, ktorý nanovo definuje históriu starostlivosti o duševné zdravie a ktorý povedie k odstráneniu stigmatizácie a diskriminácie prostredníctvom začlenenia duševného zdravia do všeobecnej zdravotnej agendy.

6. Vyzývame, aby sa podpora duševného zdravia dostala do centra agendy obnovy po pandémii ochorenia COVID-19 na predchádzanie vzniku chronických duševných porúch v dôsledku pandémie. Uvedomujeme si existenciu štrukturálnych problémov, ktoré prispievajú k slabému duševnému zdraviu a pohode, a budeme sa usilovať o vypracovanie vhodných stratégií na budovanie odolnosti jednotlivcov a komunit a na zlepšenie našej schopnosti chrániť duševné zdravie a pohodu nášho obyvateľstva v prípade zdravotníckych kríz a mimoriadnych udalostí v budúcnosti.

7. Oceňujeme neutíchajúcu snahu Regionálneho úradu WHO pre Európu na zvýšenie povedomia o duševnom zdraví v rámci Európskeho programu práce, ktorá začala ešte pred vypuknutím pandémie ochorenia COVID-19, a vítame návrh nového Európskeho rámcového akčného programu pre duševné zdravie a podporujeme vytvorenie Paneurópskej koalície za duševné zdravie. Do budúcnosti sa zaväzujeme spolupracovať na týchto iniciatívach s regionálnym riaditeľom WHO pre Európu a so Sekretariátom WHO s cieľom zabezpečiť, aby si problematika duševného zdravia v európskom regióne WHO získala záujem a pozornosť, aké si zaslúži.

ODPORÚČANIA ODBORNEJ PORADNEJ SKUPINY PRE VPLYVY PANDÉMIE COVID-19 NA DUŠEVNÉ ZDRAVIE V EURÓPSKOM REGIÓNE WHO:

Všeobecná populácia a komunity

Zraniteľné skupiny

Služby duševného zdravia

Pracovníci zdravotnej a sociálnej starostlivosti

Na požiadanie regionálneho riaditeľa WHO pre Európu bola vo februári 2021 zriadená odborná poradná skupina (OPS), cieľom ktorej je poskytovať poradenstvo a usmernenia členským štátom Európskeho regiónu WHO a iným zainteresovaným stranám v súvislosti s kľúčovými vplyvmi pandémie COVID-19 na duševné zdravie a navrhnúť orgánom jednotlivých štátov prijatie kritických opatrení.

OPS vypracovala pre členské štáty tieto odporúčania:

- + podporovať a poskytnúť prístup ku kultúrne prispôbeným intervenciám založeným na dôkazoch v oblasti duševného zdravia a psychosociálnej podpory cez digitálne a iné prostriedky, vrátane intervencií na zvýšenie odolnosti a pomoci ľuďom vyrovnávať sa so stresom a osamelosťou.
- + propagovať, podporovať a zriaďovať iniciatívy psychologické podpory na pracoviskách a poskytovať pracovnú a/alebo finančnú podporu tým, ktorým je znemožnené pracovať, alebo ktorí sa vracajú do zamestnania.
- + riešiť sociálne determinanty duševného zdravia vrátane chudoby, sociálno-ekonomických nerovností a nezamestnanosti cez ciele opatrenia na poskytnutie finančnej a sociálnej podpory domácnostiam ohrozených chudobou v dôsledku straty príjmu alebo nezamestnanosti vrátane nemocenských dávok pre osoby, ktoré dočasne nepracujú.
- + monitorovať zmeny v duševnom zdraví na úrovni populácie prostredníctvom platných, štandardizovaných a porovnateľných opatrení a nástrojov.
- + podporovať, komunikovať a zlepšiť dostupnosť k socio-emocionálnemu vzdelávaniu, komunitným službám, podpornej výuke počas prerušenia školskej dochádzky a psychosociálnej podpore v oblasti duševného zdravia na školách aj univerzitách, so zameraním na zraniteľné skupiny adolescentov a mladých dospelých.
- + podporovať a umožniť prístup osobám priamo postihnutým ochorením COVID-19 k podpore duševného zdravia a psychosociálnym intervenciám.
- + vypracovať, komunikovať a zavádzať usmernenia pre lepšiu pripravenosť na núdzové situácie pre osoby so zdravotným postihnutím a v dlhodobej starostlivosti s cieľom zabezpečiť priebežnú dostupnosť ku kvalitnej starostlivosti a podpore ako aj uľahčiť jej poskytovanie.
- + posilňovať a rozvíjať služby duševného zdravia a psychosociálnej podpory ako neoddeliteľnej súčasť pripravenosti, reakcie a zotavenia z pandémie COVID-19 a iných núdzových situácií v oblasti verejného zdravia.
- + zabezpečiť, aby boli služby duševného zdravia právne, prevádzkovo a finančne udržateľné a dohliadať na rozšírené poskytovanie služieb jednotlivcom a komunitám, vrátane podpory inovatívnych spôsobov poskytovania starostlivosti.
- + zabezpečiť bezpečné, spravodlivé a podporujúce pracovné podmienky pre pracovníkov v zdravotníctve a sociálnej starostlivosti v prvej línii, vrátane vhodných ochranných prostriedkov, prehodnotenia odmeňovania a zlepšenia manažmentu práce, ako aj zvýhodneného prístupu k službám duševného zdravia a psychosociálnej podpory a vzdelávaniu.
- + poskytnúť pracovníkom v oblasti duševného zdravia a pracovníkom v prvej línii príležitosti na budovanie odborných znalostí a zručností v oblasti pripravenosti na infekčné choroby a iné núdzové situácie týkajúce sa verejného zdravia, vrátane nadobudnutia a rozšírenia základných psychosociálnych zručností a iných nástrojov potrebných na zmiernenie psychologických vplyvov pandémie COVID-19, a to najmä pre svojich klientov, ale aj pre nich samotných.